

۱۴۹۸۱۸۸

از توران خاک تا ایران افلاک

نگاهی به سفر عرفانی کیخسرو

از توران تن به ایران جان

و ته لیل اجتماعی و شخصیتی برخی قهرمانان داستان

حسین کریمی (کازا)

دانشجوی سال آخر دکتری تخصصی (P.H.D) ادبیات

جهان

انتشارات تدبیر روشن

۱۳۹۴

سرشناسه : کریمی، حسین، ۱۳۵۲ -

عنوان قراردادی : شاهنامه، برگزیده، شرح.

عنوان و نام : از توران خاک تا ایران افلاک : نگاهی به سفر عرفانی کیخسرو از توران تن به ایران جان و تحلیل پدیدآور اجتماعی و شخصیتی برخی قهرمانان داستان / حسین کریمی (کارا).

مشخصات نشر : تهران: تدبیر روشن، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۱۵۰ص؛ ۱۴/۵×۲۱/۵سم.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۲۸۸-۶-۱

قهرست نویسی : فیپا

عنوان دیگر : نگاهی به سفر عرفانی کیخسرو از توران تن به ایران جان و تحلیل اجتماعی و شخصیتی برخی قهرمانان داستان

موضوع : فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ق. شاهنامه -- نقد و تفسیر

موضوع : فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ق. شاهنامه -- شخصیت‌ها

موضوع : فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹ - ۴۱۶ق. شاهنامه. کیخسروین کیکاوس

موضوع : فارسی -- قرن ۴ق. -- تاریخ و نقد

رده بندی کنگره : SPII ۴۴۰/۴

رده بندی دیویی : ۲۱/۱۵۸

کتابشناسی ملی : ۳۴۰۱۳۴۰

از توران خاک تا ایران افلاک

نگاهی به سفر عرفانی کیخسرو از توران تن به ایران جان

تألیف: حسین کریمی (کارا)

انتشارات تدبیر روشن / چاپ اول / تهران ۱۳۹۲

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۲۸۸-۶-۱

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۲۰۰۰

Roushan1356@yahoo.com-09198177639

از توران خاک تا ایران افلاک

نگاهی به سفر عرفانی کیخسرو از توران تن به ایران جان

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
پیش‌تار	۷
بازگردانی رتلخس دهستان کیخسرو	۱۱
تبار شناسی مختصر خانواده ای شاهی و پهلوانی شاهنامه	۲۹
فصل اول	۳۰
معرفی تنی چند از قهرمانان داستان	۳۰
پیران ویسه	۳۱
توس نوذر	۴۰
افراسیاب	۴۶
گیو گودرز	۵۵
فریبرز شاهزاده ای در حاشیه	۶۳
کیخسرو	۶۷
فصل دوم سایه سیاووش	۷۰
سایه سیاووش	۷۱
آزمون ها	۷۵
آزمون ها	۷۶
رؤیا و پیشگویی	۸۱
رؤیا و پیشگویی	۸۲

۸۶	کین (انتقام جویی و خونخواهی): داد یا بیداد.....
۸۶	کین (انتقام) داد یا بیداد.....
۹۰	درباریان، تاریخ سازان پنهان.....
۹۰	دربار و درباریان؛.....
۹۶	زنان در داستان کیخسرو.....
۹۷	زنان در داستان کیخسرو.....
۹۷	سوره.....
۹۹	جریره.....
۱۰۰	فرنگین.....
۱۰۰	منیژه.....
۱۰۱	موبدان زردشتی و ساختار قدرت.....
۱۰۲	موبدان زردشتی و ساختار قدرت.....
۱۰۸	فردوسی و حکمت ایرانی.....
۱۰۸	فردوسی و حکمت ایرانی.....
۱۱۵	عرفان خسروانی و خسرو عارف.....
۱۱۵	عرفان خسروانی و خسرو عارف.....
۱۱۸	از توران خاک تا ایران افلاک.....
۱۱۸	از توران خاک تا ایران افلاک.....
۱۳۴	چند پرسش.....
۱۳۵	کتابنامه.....

پیشگفتار

«بیا تا قدر یکدیگر بشناسیم و گرمی داریم کار بزرگ این کهن معمار ایرانی را که خود «کاخ بلند» نامیدش و به راستی که درست گفت: «بی گزند، آری تا همیشه بی گزند. بیا درود فرستیم او را در آن سوی هزاره، و از این سوتا جاودان» (م- امیدحریم سایه های سبز)

شاید شاهنامه در کلیت خویش چندان عظیم جلوه نکند. چنانکه برای من این گونه رد- امر رختی با هدف تحقیق و پژوهش اندیشه های انسانی و نه تاریخی! وارد این کاخ بلند، مرتبه شوی دریایی پیش چشم می یابی که به راستی شگفت انگیز و بی کراش است. آنگاه در می مانی که از کجا آغاز کنی و به کدام اندیشه بلند انسانی و فرهنگی آن پردازی. سپس ناگزیر به سخن ظریفان و نکته سنجان حال و گذشته، با شکوه و فردوسی ایمان می آوری و با تمام هستی ات پی میبری که چرا نامی عروضی سمرقندی در مبحث شعر و شاعری چهار مقاله، خواندن بدنام و بیوسته «مختارات شاهنامه» را، از ناگزیرهای هر شاعر فارسی زبانی می شناسی؟ و یا حکیم نظامی گنجه ای که حکیم فردوسی را «پیشینه دانای توس» می خواند اقرار می کند: «برآراست روی سخن چون عروس». و سعدی «شیرین سخن» نیز با فروتنی ویژه ای که در ادب فارسی کمتر نظیر آن را می توان یافت به روان بزرگ و خاک پاک فردوسی پاکزاد درود می فرستد.

ذکر این نکته بسیار ضروری است که بدانیم و بگوییم که فردوسی ابزار کارش را خوب می شناسد. از یکایک مصالح و ابزاری که برای ساختن این بنای بلند بی گزند نیاز دارد آگاهی و شناخت کامل دارد. حماسه، اسطوره و

نماد را به خوبی می شناسد. می داند کدام واژه بار حماسی- پهلوانی دارد و کدام غنایی و عاشقانه. ضرب آهنگ هجاها و حروف به کار گرفته شده، هم خشمگین اند در هماهنگی کامل با آشوب و وحشت صحنه های جنگ، هم سرخوش اند با شادخواری های بزم پیروزمندان کارزارها. و هم مویه گرند با ناله های جگرسوز بر دوش کشندگان تن بی جان پهلوانان داستان ها.

«آرایه های به کار رفته در شاهنامه کاملاً با روح بدوی حماسه همخوانی دارد. آن هایی که بر این شاهکار خرده می گیرند عرض خویش می برند و رحمت حق می دارند زیرا مرزها را درنیافته اند. هستند کسانی که با هدف تطبیق معیار شاهنامه با مثلاً داستان بلند، تاریخ یا تغزلی عاشقانه و یا حتی عربی وارد این شده اند و طبعاً آن را با معیارهای انواع ادبی یاد شده همخوان و منطبق یافته اند، پس ناگزیر فریاد برآورده و ناجوانمردانه بر آفریننده شاهنامه تاخته اند: این که با هیچ معیار و چارچوبی جور نیست؟ چرا این همه بدان بها می دهیم. و فراموش کرده اند؛ حماسه را باید از گونه های دیگر ادبی جدا کرد. همان گونه که ابزار و لوازمش متفاوت است، رسالتش نیز دیگرگونه است. «آن هایی که می گویند شاهنامه نظمیه است استادانه، کسانی هستند که شعر را در تشبیه و استعاره خلاصه می کنند و غافل از این نکته اند که اغراق حماسه جای همه این صور خیال را پر می کند.»

(صورخیال-محمدرضا شفیعی کدکنی)

جای جای شاهنامه، حکمت و زیبایی است. اما به گفته خود فردوسی و به حق، اوج هنرمندی و مهارتش را در داستان کیخسرو به نمایش گذاشته

است. درست است به دلایلی داستان های دیگری چون رستاخیز کاوه، نبرد رستم با اسفندیار و رستم و سهراب از اقبال بیشتری برخوردار بوده اند و شهرت یافته اند اما گویی فردوسی این قسمت از کتابش را با تفکرات و اندیشه های بزرگ انباشته است.

مقدمه های شکوهمندی که برای داستان های در پیوست و ضمیمه داستان کیخسرو سروده، زبان هر ستایشگری را از ستایش فردوسی - این پیکارجوی نبرده آزرگاه فرهنگ پارسیان - ناتوان کرده است. مقدمه های داستان هایی چون «پادشاهی کیخسرو»، «کشته شدن افراسیاب»، «اکوان دیو»، «دوازده رخ» و «فرود سیارش» در اوج شکوه، حکمت و زیبایی آفریده شده است. مقدمه داستان «چرخ مرز» یکی از زیباترین توصیفات سبک خراسانی به حساب می آید. و پایان نیز در پیش گفتار «جنگ بزرگ کیخسرو»، به حق، دیگر بیش از این جاں برای افتادگی و فروتنی ندیده و دوستانه و صمیمی به ستایش هنر شاعری خویش پرداخته است و با نازش و افتخار به جا و سزاوار سروده است:

چو پیکار کیخسرو آمد پدید
زمن جادویی ها باید شنید
بر این داستان دُرِ ببارم همی
به سنگ اندرون لاله کارم همی

شاهنامه زول مول ص ۳۳۹